

Олексієнко Олександра Миколаївна,
заступник директора, Броварська загальноосвітня школа I-III ступенів № 6 Броварської міської ради Броварського району Київської області, академік, Міжнародна академія культури безпеки, екології та здоров'я, аспірант, ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», 02000, м. Київ, вул. Фрометівська, 2, e-mail: olexs67@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-3114-3154>

Oleksienko Aleksandra Mykolaivna,
Deputy Director, Brovary Secondary School of I-III Grades № 6 of Brovary City Council, Academician, International Academy of Safety, Ecology and Health Culture, Postgraduate Student, Private Joint-Stock Company "Higher education institution "Interregional Academy of Personnel Management", 02000, Kyiv, Frometivska, 2, e-mail: olexs67@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-3114-3154>



МЕХАНІЗМИ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ ЯК ПОКАЗНИК ЇХНЬОГО ІМІДЖУ У СТВОРЕННІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Анотація. Класифікація професійної мобільності, що подана у статті, дає можливість упорядкувати різноманітні переміщення з єдиних позицій, подати їх як окремі прояви загального процесу професійно-педагогічної мобільності, визначити, який вид мобільності забезпечує виконання тих чи інших соціальних функцій. З'ясовано, що мобільність може бути диференційована на інтрагенераційну та інтергенераційну. За суб'єктом розрізняють мобільність індивідуальну і групову; за спрямуванням – внутрішню та зовнішню. Показано класифікації працівників за їх ставленням до мобільності, що можна умовно поділити на такі групи: фактично мобільні; потенційно мобільні; фактично стабільні; потенційно стабільні.

Мета статті полягає в обґрунтуванні важливості професійної мобільності суб'єктів освітнього простору в умовах реформування освіти, визначення основних напрямків підвищення якості управління освітньою діяльністю до рівня європейських вимог та розробка методичних рекомендацій керівників з питань управління якістю освітньої діяльності в Європейському просторі освіти; визначенні сутності професійної мобільності.

Методологія. У запропонованій статті проаналізовані поняття мобільність, реформування, оптимізація й інтенсифікація в освіті, ефективність і готовність керівних кадрів до управління створенням здоров'язбережувального простору, прийняття управлінських рішень та їх вплив на якість життєдіяльності всіх суб'єктів закладу освіти: узагальнені різні підходи до визначення змісту та структури поняття «механізм державного управління».

Наукова новизна. Проаналізовано використання поняття механізми мобільності державного управління у стратегічних документах щодо розвитку системи освіти. Запропоновано визначення та структурну модель механізму державного управління розвитком загальної середньої освіти, управління якістю освітньої діяльності в Європейському просторі освіти; визначення сутності професійної мобільності управлінських і педагогічних кадрів і розкриття значення

якісної підготовки фахівця для формування професійної мобільності в умовах сучасного освітнього простору.

Висновки. Механізми професійної мобільності державного управління підготовки кадрів для створення здоров'язбережувального освітнього простору можуть бути розбудовані на основі гуманістичної тріади сучасної філософії освіти «людина – освіта – екологія – педагогічна культура». Необхідним є створення дієвих механізмів державно-громадського управління системою освіти як шляхом утворення нових інститутів, так і удосконалення діяльності вже існуючих. Доцільним є створення при державних органах управління низки експертних рад – постійно діючих дорадчих органів, функціонування яких підвищить рівень участі працівників закладів освіти, громадських і професійних об'єднань, у прийнятті доцільних управлінських рішень з найважливіших питань державних механізмів мобільності створення здоров'язбережувального простору освіти України.

Ключові слова: державне управління, механізми державного управління, освітній простір, розвиток освіти, здоров'язбережувальні технології, здоров'я, безпека життя, управління, освіта, професійна мобільність, учасники освітнього процесу.

MECHANISMS OF PROFESSIONAL MOBILITY OF PUBLIC ADMINISTRATION PERSONNEL AS AN INDICATOR OF THEIR IMAGE IN CREATING A HEALTH-PRESERVING EDUCATIONAL SPACE

Abstract. Classification of professional mobility, presented in the article, makes it possible to organize various movements from a single position, to present them as separate manifestations of the general process of professional and pedagogical mobility, to determine what kind of mobility provides certain social functions. It was found that mobility can be differentiated into intragenerational and intergenerational. According to the subject, there are individual and group mobility; in the direction – internal and external. Classifications of employees according to their attitude to mobility are shown, which can be divided into the following groups: actually mobile; potentially mobile; actually stable; potentially stable.

The purpose of the article is to substantiate the importance of professional mobility of educational entities in the context of educational reform, identify key areas for improving the quality of educational management to European standards and develop guidelines for quality management of educational activities in the European educational space; defining the essence of professional mobility.

Methodology. The proposed article analyzes the concepts of mobility, reform, optimization and intensification in education, efficiency and willingness of managers to manage the creation of health-preserving space, management decisions and their impact on the quality of life of all subjects of education: summarizes different approaches to content. and the structure of the concept of mechanism of public administration.

Scientific novelty. The use of the concept of mechanisms of public administration mobility in strategic documents for the development of the education system is analyzed. The definition and structural model of the mechanism of state management of the development of general secondary education are proposed. Management of the quality of educational activities in the European educational space; defining the essence of professional mobility of managerial and pedagogical staff and revealing the importance of quality training for the formation of professional mobility in the modern educational space.

Conclusions. The mechanisms of professional mobility of the state management of training for the creation of a healthy educational space can be developed on the basis of the humanistic triad of modern philosophy of education “man – education – ecology – pedagogical culture”. It is necessary to create effective mechanisms for public administration of the education system both by establishing new institutions and improving the activities of existing ones. It is expedient to create a number of expert councils at state governing bodies – permanent advisory bodies, the functioning of which will increase the participation of employers of educational institutions, public and professional associations, in making appropriate management decisions on key issues of state mobility mechanisms.

Key words: public administration, state mechanisms of public administration, educational space, development of education, health-preserving technologies, health, safety of life, management, education, professional mobility, participants of educational process.

Вступ. Професійну мобільність витлумачено як системну якість особистості спеціаліста, яка включає цілий ряд знань, умінь, здібностей, особистих якостей, ціннісних орієнтацій тощо. Подано бачення мобільності спеціалістів закордонними вченими. Зазначено, що класифікація професійної мобільності, представлена у статті, дає можливість упорядкувати різноманітні переміщення з єдиних позицій, подати їх як окремі прояви загального процесу професійно-педагогічної мобільності, визначити, який вид мобільності забезпечує виконання тих чи інших соціальних функцій. З'ясовано, що мобільність може бути диференційована на інтрагенераційну та інтергенераційну. За суб'єктом розрізняють мобільність індивідуальну та групову. Механізми професійної мобільності сьогодні вбачають як системну якість особистості керівних кадрів, яка включає в себе цілу низку знань, умінь, здібностей, особистих якостей, ціннісних орієнтацій тощо. Професійна мобільність може бути диференційована на інтрагенераційну та інтергенераційну. За суб'єктом розрізняють мобільність індивідуальну та групову; за напрямком – внутрішню та зовнішню. Показані класифікації працівників за відношенням до мобільності, що можна умовно розділити на такі групи: фактично мобільні; потенційно мобільні; фактично стабільні; потенційно стабільні.

Обґрунтування.

На початку ХХІ століття феномен професійної мобільності став актуальним об'єктом дослідження публічного управління. Це пов'язано з ухваленням Європейською Радою Резолюції щодо навчання упродовж життя 27 червня 2002 року. У вказаному документі пріоритетним визначено потребу й завдання формування «нових базових умінь», охоплення навчанням періоду від дошкільного до пенсійного віку. Зрозуміло, що це сприятиме розвитку здатності особистості адаптуватися до змін, підвищить її мобільність і конкурентоспроможність на ринку праці.

Саме освіта визначає конкурентоспроможність держави на довготривалий період. У найближчій перспективі найуспішнішими на ринку праці будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями. Нині затребуваним стає фахівець, спроможний швидко і, що важливо, ефективно орієнтуватися у професійному середовищі, яке постійно трансформується, приймати кваліфіковані рішення, адап-

туватися до нових умов та обставин. Зазначене є провідними чинниками успішної професійної самореалізації особистості.

Однак конкурентоспроможність управлінців різних державних вертикалей визначається не лише його професіоналізмом, рівнем кваліфікації, але й залежить від досвіду діяльності, майстерності, володіння ними професійно значущими якостями, зокрема відповідальністю за власний неперервний професійний розвиток, здатністю до сприйняття нового, творчого розвитку, інноваційними пошуками й відкриттями, а також компетентністю мобільністю.

Суспільний стан у зв'язку з пандемією COVID-19, епідемією туберкульозу, кіру первинною захворюваністю практично не падає з 2015 року, хоча у період 2011–2014 рр. спостерігалася тенденція до зниження рівня поширеності захворюваності населення України.

Пошуки удосконалення механізмів мобільності державного управління освітою, оптимального розподілу повноважень між різними вертикалями влади управління є предметом постійної уваги влади. Таким чином, вищезгадане вимагає мобільності в удосконаленні механізмів державного управління освітою, що залишається досить актуальним в Україні.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою

Аналіз наукових розвідок учених засвідчив, що механізми управлінської мобільності спеціалістів як класифікацію професійної мобільності, представлена нами у статті, дає можливість упорядкувати різноманітні переміщення з єдиних позицій, подати їх як окремі прояви загального процесу професійно-педагогічної мобільності, визначити, який вид мобільності забезпечує виконання тих чи інших соціальних функцій. Л.Г. Горяна, М.В. Співак, І.А. Семінець-Орлова, Н.О. Терентьєва та ін. присвятили свої дослідження професійній мобільності як фаховій якості педагогічного працівника.

У контексті нашого дослідження актуальними є роботи Сушенцевої Л.Л., Сушенцева О.О., щодо впливу професійної мобільності на конкурентоздатність фахівця на сучасному ринку праці.

Процеси глобалізації та інтеграції ідеї створення здоров'язбережувального простору в сучасному світі вкотре уможливорює передбачення передумов до постійної активності та мобільності управлінських кадрів у соціальному просторі, зумовлюють потребу швидкої адаптації до мінливих умов, гнучкої взаємодії з різними системами та суб'єктами. Зазначене сприяє інтенсивному нагромадженню, поши-

ренню та використанню інформаційних потоків, що потребує від державних управлінських кадрів умінь оперативного оновлювати знання та розширювати науковий світогляд. Тому нині освіта – найцінніший ресурс, на якому ґрунтується інтелектуальний, духовний, фізичний і культурний розвиток особистості, її успішна соціалізація, економічний добробут, розвиток суспільства.

Механізми мобільності в сучасному освітньому середовищі виявляються в готовності управлінців до змін у суспільній освітній політиці, здатності орієнтуватися в педагогічному просторі відповідно до актуалізованих завдань і сприяють підвищенню рівня його адаптаційних можливостей, формують підґрунтя творчої управлінської діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття мобільності розглядається як перехід особистості в соціально-професійному середовищі від однієї соціальної позиції до іншої, пов'язаний зі змінами її освітнього рівня. Тому формування в Україні єдиного освітнього здоров'язбережувального простору сприятиме зростанню мобільності керівних і педагогічних кадрів, що в подальшому забезпечить їм успішну самореалізацію в обраній професії. Законами України «Про вищу освіту», «Про фахову передвищу освіту» забезпечується право на академічну мобільність, яка передбачає можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити дослідницьку, наукову діяльність в іншому закладі освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами (Брижак, 2016).

Професійні та академічні механізми мобільності взаємно впливають на формування одна одної. Очевидно, що професійна мобільність є логічним продовженням академічної мобільності, яку можна розглядати як процес інтелектуального зростання, важливий для особистого та професійного розвитку.

В умовах реформування змісту освіти, модернізації методів навчання посилюються вимоги до підготовки майбутніх педагогів, спроможних конкурувати за робочі місця. Тому якісна підготовка фахівців освіти обов'язково повинна бути спрямована на формування й розвиток професійної мобільності як важливої якості особистості (Співак, 2016).

Професійна мобільність – це складне системне утворення, інтегральна якість особистості та діяльності педагога, що формується і виявляється у процесі професійної підготовки,

перепідготовки, самовиховання і творчої самореалізації фахівця, тобто розуміється як можлива стратегія професіоналізації педагогічних кадрів (Прима, 2016).

Критерії оцінки мобільності. *Якості особистості:* відкритість світу, довіра до людей і до себе, гнучкість, оперативність, контроль, толерантність; *уміння:* здійснювати рефлексію, саморегуляцію, самовизначення, цілепокладання; *здатності:* виділяти й розуміти сутність змін у суспільному середовищі; бачити альтернативність розвитку ситуації; конструктивно і продуктивно мислити (креативне мислення); проєктувати необхідні зміни та адаптуватися до них; вирішувати проблеми дослідження (Семенець-Орлова, 2018).

Формування та розвиток: ціннісного ставлення до педагогічної діяльності, мобільності, стійкої мотивації до постійного професійного саморозвитку та самореалізації; професійних компетентностей на основі вдосконалення стандартів вищої освіти, змісту і структури освітнього процесу, технологій і методик навчання, практичної підготовки; адаптаційних можливостей до динамічних змін у системі освіти; аналітично-рефлексивних умінь, особистісних якостей. Ми продіагностували рівень професійної мобільності у вчителів різного віку. Вибірку склали 100 педагогічних працівників, які працюють у закладах освіти м. Бровари. З них: 45 осіб – віком від 20 до 30 років, 24 особи – віком від 31 до 40 років, 22 особи – віком від 41 до 50 років, 9 осіб – віком 51 рік і старші. Результати дослідження рівнів професійної мобільності представлені у таблиці 1.

Таким чином, дослідивши рівень професійної мобільності педагогічних працівників, можна зробити висновок, що професійна мобільність особистості – це вияв активності індивіда, яка проявляється в готовності ініціювати зміни в професійному житті. Виявлений у результаті опитування середній рівень професійної мобільності дозволяє зробити припущення, що при потребі швидко знайти інші показники можуть виникати труднощі з виявами професійної мобільності і, відповідно, із професійною самореалізацією. Тому в подальшому вважаємо доцільним досліджувати професійну мобільність з метою виявлення факторів, що на неї впливають для забезпечення підвищення рівня професійної мобільності.

Висновки та перспективи подальших досліджень запропонованого напрямку. Як видно із зазначеного, конкурентоздатність, професійна мобільність, професіоналізм і компетентність

Рівні професійної мобільності

Рівень професійної мобільності	Вік досліджуваних			
	20 – 30 р.	31 – 40 р.	41 – 50 р.	51 р. і старші
Низький	5	1	2	-
Нижчий за середній	8	8	8	4
Середній	30	14	12	4
Високий	2	1	-	1

фахівця – це якості, від яких залежать життєві й трудові успіхи людини. Механізми професійної мобільності потрактовано як системну якість особи державного управлінця, що включає в себе цілу низку знань, умінь, здібностей, особистих якостей, ціннісних орієнтацій тощо. Подано бачення мобільності керівних і педагогічних кадрів вітчизняними вченими. Зокрема, ученими-компаративістами, якими створено концепцію мобільності педагогічного працівника – європейця. Основа її – ідеал майбутнього Європейського суспільства, який гарантує здоров'язбережувальний і комфортний освітній простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Брижак Н.Ю. Професійна мобільність як фахова якість майбутнього вчителя. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2016. Випуск 1(38). С. 67–70.
- Горяня Л.Г., Терентьева Н.О. Здоров'язбережувальний контент формування професійного іміджу педагогічних працівників у вітчизняному освітньому просторі. *Професійний успіх у контексті сталого розвитку: освіта, економіка, екологія: монограф.* Черкаси : Видавець Чабаненко Ю.А., 2018.
- Пріма Р.М. Формування професійної мобільності майбутнього вчителя: вектори наукових досліджень, *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. Збірник наукових праць*, № 25. 2016. С. 40–45.
- Романова С.М. Гуманітаризація професійної освіти у вищих навчальних закладах технічного профілю США : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Київ, 1996. 24 с.
- Сушенцева Л.Л., Сушенцев О.О. Вплив професійної мобільності на конкурентоздатність фахівця на сучасному ринку праці. *Молодий вчений, Педагогічні науки*. 2016. № 3(31), квітень. С. 568–572.
- Семенець-Орлова І.А. Державне управління освітніми змінами в Україні: теоретичні засади. Київ : ЮСТОН, 2018.
- Співак М.В. Державна політика здоров'язбереження: світовий досвід і Україна : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Видавництво «Логос», 2016.

REFERENCES

- Bryzhak, N. (2016). Profesiynna mobil'nist' yak fakhova yakist' maybutn'oho vchytelya [Professional mobility as a feature of teacher of future], *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya: Pedagogika. Sotsial'na robota*. 1 (38). S. 67–70 [in Ukrainian].
- Goryana, L. & Terent'yeva, N. (2018). *Zdorov'yazberezhuval'nyj kontent formuvannya profesijnogo imidzhu pedagogichny'x pracivny'kiv u vitchy'znyanomomu osvith'nomu prostori. Profesiynnyj uspix u konteksti stalogo rozvy'tku: osvita, ekonomika, ekologiya* [Health-preserving content forms the professional image of teachers in the domestic educational space. Professional success in the context of sustainable development: education, economics, ecology]. Monograf. Kyiv [in Ukrainian].
- Prima, R. (2016). Formuvannya profesijnoyi mobil'nosti maybutn'oho vchytelya: vektory naukovykh doslidzhen' [Professional mobility of teacher of future] *Pedahohichna osvita: teoriya i praktyka. Psykholohiya. Pedagogika. Zbirnyk naukovykh prats*. 25. S. 40–45 [in Ukrainian].
- Romanova, S. (1996). *Humanitaryzatsiya profesijnoyi osvity u vyshchyykh navchal'nykh zakladakh tekhnichnoho profilyu SSHA*. Kyiv, 1996 [in Ukrainian].
- Sushentseva, L., Sushentsev, O. (2016). Vplyv profesijnoyi mobil'nosti na konkurentozdatnist' fakhivtsya na suchasnomu rynku pratsi [Professional mobility on the market context]. *Molodyy vchenyy, Pedagogichni nauky*. 4 (31), 568–572 [in Ukrainian].
- Semenets-Orlova, I. (2015). Alternative classification of education changes, *Actually problems of public administration*, 3, 26-31.
- Spivak, M. (2016). *Derzhavna polity'ka zdorov'yazberezhennya: svitovy'j dosvid i Ukrayina* [State health policy: world experience and Ukraine]. Kyiv: Institute of State and Law. V.M. Koretsky NAS of Ukraine; Logos Publishing House [in Ukrainian].